RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 72.

Lördagen den 22 maj.

Kl. 1 på dagen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs herr Bogrens vid kammarens närmast föregående sammanträde framställda och då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa spörsmål; och blef berörda anhållan af kammaren bifallen.

§ 3.

Sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 11, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning, föredrogs häruppå; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos hvart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 36, i anledning af väckt motion angående eventuell höjning af tullsatserna å maltdrycker;

n:o 37, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1910; och

n:o 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en extra inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910 äfvensom en i ämnet väckt motion.

Hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 5.

Efter föredragning af andra särskilda utskottets memorial n:o 8, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget Första Kammarens protokollsutdrag n:o 359, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, angående utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från ekonomiskt beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 192, hade herr *Kvarnzelius m. fl.* hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte genom en kommitté låta verkställa en allsidig utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från deras ekonomiska beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel samt för Riksdagen framlägga resultatet af denna utredning med de förslag, hvartill samma utredning kunde föranleda.

Sedan Andra Kammaren för sin del bifallit denna hemställan samt beslutet jämlikt 63 § riksdagsordningen delgifvits Första Kammaren, hade sistnämnda kammare så till vida biträdt Andra Kammarens beslut i ärendet, att Första Kammaren beslutit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta på lämpligaste sätt verkställa en allsidig utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande i större eller mindre omfattning från deras ekonomiska beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel samt för Riksdagen framlägga resultatet af denna utredning med de förslag, hvartill samma utredning möjligen kunde föranleda.

Ärendet hade i anledning häraf återlämnats till Andra Kammaren för vidare behandling.

Kamrarnes i ämnet fattade beslut föredrogos, hvarefter

Herr Kjellberg yttrade: Herr talman! Som kammarens ledamöter förstå, så gäller det herr Kvarnzelius' motion i den föreliggande frågan, och då de båda kamrarnas hittills fattade beslut endast obetydligt skilja sig ifrån hvarandra, så vågar jag

hemställa, att motionen bifalles på det sätt, att Andra Kammaren, med frånträdande af sitt förut fattade beslut i ämnet, biträder Första Kammarens nu upplästa beslut.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att, med frånträdande af sitt i frågan förut fattade beslut, biträda det af Första Kammaren fattade beslutet.

§ 7.

Föredrogos hvart för sig bevillningsutskottets memorial:

n:o 34, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner dels om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 13 september 1907, dels ock angående en inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910, och

n:o 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 1, 3, 8 och 52 §§ i förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften.

Hvad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls af kammaren.

§ 8.

Vidare föredrogos samt lades till handlingarna sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial:

n:o 9, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 2 i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordningar angående försäljning af brännvin samt vin och öl, och

n:o 10, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af på allmän folkomröstning grundadt lokalt veto i fråga om försäljning af brännvin samt vin och öl.

§ 9.

Efter föredragning af sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 11, med hemställan om anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare m. m., biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Lagutskottets häruppå föredragna memorial n:o 73, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagut-

skottets utlåtande n:o 62 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901, dels ock med föranledande däraf väckta motioner, blef af kammaren godkändt.

§ 11.

Slutligen fanns å föredragningslistan uppfördt sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 12, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Konungen i fråga om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Palme, som anförde: Herr talman, mina herrar! Som bekant, rör den föreliggande frågan kamrarnas olika beslut med afseende å herrar Trapps och Runes inom Första, respektive Andra Kammaren, väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en kommunal lånekassa. Kamrarna ha stannat i olika beslut i så måtto, att Första Kammaren afslagit sammansatta stats- och bankoutskottets tillstyrkande af en skrifvelse, medan däremot denna kammare har bifallit herr Trapps hemställan om en skrifvelse till Kungl. Maj:t och därmed förenadt anslag å 5,000 kronor för utredningens verkställande.

Då sammansatta stats- och bankoutskottets majoritet icke ansåg, att en sammanjämkning kamrarnas beslut emellan skulle kunna äga rum och icke heller ansåg, att en gemensam omröstning borde verkställas, så nöjde sig utskottet med att endast anmäla denna fråga. Däremot ha jag och herrar Ekman i Mo gård, Olsson i Fläsbro och Rune reserverat oss under förmälan, att utskottet bort uppsätta och underställa kamrarnas pröfning ett förslag till voteringsproposition i ämnet. Detta utskottets memorial står således i samband med den gamla, ofta i denna och Första Kammaren debatterade frågan om gemensam voterings verkställande eller icke. Särskildt är detta af vikt att ta i öfvervägande, när det gäller ett skrifvelseförslag.

Går man nu till Riksdagens protokoll, så möter man en mångfald af olika tolkningar af 65 paragrafen riksdagsordningen. Vi ha från 1878 års riksdag ett förslag om, bland annat, hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen och ett därmed förenadt anslag för åstadkommande af utredning. Då kamrarna härutinnan kommo till olika beslut, uppgjorde statsutskottet förslag till voteringsproposition. Denna föll i Andra Kammaren, men antogs i Första. En rent motsatt uppfattning uttalade kamrarna i beslut af 1889. Då biföll Andra Kammaren en uppgjord

voteringsproposition af alldeles samma natur, men Första Kammaren afslog denna. Det gällde en skrifvelse om legal annonsering, i sammanhang hvarmed begärts ett anslag på 1,500 kronor.

Emellertid finnas åtskilliga prejudikat, om man vill kalla dem så, på att gemensam voteringsproposition uppgjorts och gemensam votering ägt rum i med detta fullt liknande fall. Så t. ex. vid 1868 års riksdag, då det var fråga om en anhållan hos Kungl. Maj:t om utredning rörande de norrländska skogsförhållandena, där Första Kammaren biföll motionen med därtill fogadt anslag af 5,000 kronor, under det Andra Kammaren afslog motionen. Statsutskottet uppgjorde en voteringsproposition, och denna godkändes af bägge kamrarna. Vid 1872 års riksdag väcktes förslag om att hos Kungl. Maj:t begära undersökning om lämpligheten af en teknisk högskolas upprättande. Den ena kammaren förkastade, den andra kammaren biföll förslaget. Detta gjordes då till föremål för gemensam omröstning, därför att i samband med förslaget var fogad en fråga om anslag till bestridande af utgifterna för den kommitté, som, för den händelse Riksdagen ansåge lämpligt, att en dylik skola inrättades, skulle utreda frågan om det sätt, hvarpå detta skulle ske. År 1875 voterades likaledes gemensamt i fråga om skjutsningsväsendets ordnande på vissa grunder. Oaktadt kamrarne stannat i olika beslut beträffande dessa grunder, gjordes frågan till föremål för gemensam omröstning, därför att ena kammaren med sitt beslut förenat ett anslag till åtgärders vidtagande för reformens genomförande.

Det finnes således här en hel mängd prejudikat, gående i olika riktningar. Än har den ena, än den andra kammaren afslagit en framställd proposition om gemensam votering; än ha kamrarne voterat gemensamt om frågor, som haft absolut identisk eller ock nästan enahanda natur med den fråga, som här föreligger och beträffande hvilken sammansatta stats- och bankoutskottet vägrat framställa proposition om gemensam votering.

1895 års konstitutionsutskott anmärker också den stora osäkerhet, som råder uti nu ifrågavarande hänseende, och i sammanhang därmed omnämner utskottet, att inom utskottet en utredning påginge för att åvägabringa en prejudikatsamling på detta område, med stöd af hvilken man sedermera kunde få fram det lämpligaste sättet för hithörande förhållandens ordnande.

»Det torde vara lämpligast» — säger utskottet — »att åt den konstitutionella praxis öfverlämna att utveckla de rättsgrundsatser, som vid afgörande af uppkomna tvistefrågor af här ofvan omförmäld art böra följas».

Jag vill emellertid rörande särskildt den nu förevarande frågan påpeka, att det här gäller två olika motioner, en i Första Kammaren och en i Andra Kammaren. Utan tvekan hänvisade Första Kammaren den af herr Trapp väckta och med ett anslag

af 5,000 kronor förenade motionen till statsutskottet, medan däremot den inom Andra Kammaren afgifna motionen, vid hvilken, såsom här förut nämnts, icke var fästadt något förslag om dylika medels anvisande, blef af kammaren hänvisad till ett tillfälligt utskott. Redan uti denna omständighet ligger enligt mitt förmenande en anvisning från Första Kammarens sida, att gemensam omröstning i detta fall borde kunna äga rum.

Det riktigaste af mig skulle nu vara att yrka, att kammaren ville återförvisa detta ärende till sammansatta stats- och bankoutskottet med anhållan, att utskottet ville uppgöra förslag till proposition om gemensam votering uti den föreliggande frågan. Men då tiden är långt framskriden, och då hvarje timme i denna Riksdagens yttersta tid är dyrbar, så vill jag icke göra något yrkande, hvilket skulle kunna tänkas i någon mån fördröja Riksdagens arbete.

Jag gör således i själfva saken, herr talman, intet yrkande, men jag vill såsom min slutsats rörande själfva realfrågan uttala ett uppriktigt beklagande öfver, att denna fråga, hvilken för våra medelstora och små städer och för landskommunerna är af synnerligen stor betydelse, äfven denna riksdag på grund af motstånd från Första Kammarens sida förfallit.

Häruti instämde herrar *Ekman* i Mo gård, *Olsson* i Fläsbro, *Rune*, *Thylander* och friherre *Palmstierna*.

Vidare yttrades ej. Memorialet lades till handlingarna.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Anmäldes och godkändes första särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 194, med anledning af Kungl. Maj:ts proposition, n:o 39, med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning;

n:o 195, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, n:o 40, med förslag till ecklesiastik boställsordning, och

n:o 218, med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, dels väckta motioner i ämnet.

§ 14.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag, n:o 35, till § i riksdagsbeslutet angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 2,40 e. m. för att åter sammanträda kl. 8 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 22 maj.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på middagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarne därvid af herr vice talmannen.

§ 1.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

n:o 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna;

n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvarsdepartementet;

n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet;

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

n:o 176, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg;

från bevillningsutskottet:

n:o 197, i anledning af väckt motion om stämpel å bevis om tillstånd att köra med automobil å allmän väg eller gata m. m.;

n:o 198, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 1, 3, 8 och 52 §§ i förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

n:o 199, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper; och

n:o 200, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition dels om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 13 september 1907, dels ock angående en inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910, äfvensom en i ämnet väckt motion; samt

från lagutskottet:

n:o 212, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning;

n:o 213, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 6, 7 och 8 §§ i lagen den 18

april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom samt till lag om ändrad lydelse af 125 och 127 §§ konkurslagen;

n:o 214, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser angående laga skiften i Juckasjärvi och Karesuando socknar af Norrbottens län;

n:o 215, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 27 juli 1903 angående skyddsskogar, äfvensom Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uteslutande tills vidare af rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden och lag angående marks afstående för nomadlapparnas behof vid afvittring ofvan odlingsgränsen;

n:o 216, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 77 § i strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881;

n:o 217, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 33, 35 och 37 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom, till lag om ändrad lydelse af 79 och 104 §§ utsökningslagen, till lag om särskild värdering af afsöndrad lägenhet samt till lag om ändrad lydelse af 1 § andra stycket och 2 § andra stycket i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet, dels ock en i samband därmed stående motion;

n:o 219, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901, dels ock en med föranledande däraf väckt motion; och

n:o 220, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne samt till lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne, dels ock i samband därmed stående motioner.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets memorial:

n:o 220, angående statsreglering för år 1910; och

n:o 221, angående öfverlämnande till Kungl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; samt

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 399, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga

utskotts utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande automobiltrafik.

§ 3.

Justerades ett protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 8,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Söndagen den 23 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 17 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos statsutskottets memorial:

n:o 220, angående statsregleringen för år 1910; och

n:o 221, angående öfverlämnande till Kungl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 3.

Ang. ändrade bestämmelser rörande automobiltrafik.

Å föredragningslistan var härefter uppfördt Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 399, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 22, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande automobiltrafik.

Ang. ändrade bestämmelser rörande automobiltrafik. (Forts.)

I anledning af en inom Andra Kammaren af herr *Åkerlund* väckt motion, n:o 37, hade Andra Kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida erfarenheten ådagalagt behofvet af ändrade bestämmelser om automobiltrafik, samt, därest så funnes vara förhållandet, låta utarbeta och förelägga Riksdagen de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Sedan berörda beslut blifvit jämlikt 63 § riksdagsordningen delgifvet Första Kammaren, hade sistnämnda kammare på det sätt biträdt Andra Kammarens i ärendet fattade beslut, att Första Kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida erfarenheten ådagalagt behofvet af ändrade bestämmelser om automobiltrafik, och, därest så funnes vara förhållandet, vidtaga åtgärder, samt, där så erfordrades, för Riksdagen framlägga förslag i ärendet.

I anledning häraf hade ärendet blifvit till Andra Kammaren återlämnadt.

Efter föredragning af de utaf kamrarna i ämnet fattade beslut yttrade

Herr Kjellberg: Herr talman! Då de beslut, som de båda kamrarna fattat i den föreliggande frågan, endast helt obetydligt skilja sig från hvarandra, tager jag mig friheten hemställa, att Andra Kammaren med frånträdande af sitt i ämnet förut fattade beslut ville biträda Första Kammarens beslut.

Vidares anfördes ej. Den af herr Kjellberg gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 4.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 182, till Konungen angående ändrade grunder för val af sjömanshusdirektion m. m.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 39, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande; och

n:o 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande motiveringen till bevillningsutskottets betänkande n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om rätt för Kungl. Maj:t att i visst fall förordna om omedelbar tillämpning af ifrågasatt förhöjd tull eller tillverkningsskatt.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härpå kl. 2,22 e. m.

In fidem.
Per Cronvall.

Måndagen den 24 maj.

Kl. 1/2 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 39, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande; och biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 3.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial n:o 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande motiveringen till bevillningsutskottets betänkande n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om rätt för Kungl. Maj:t att i visst fall förordna om omedelbar tillämpning af ifrågasatt förhöjd tull eller tillverkningsskatt.

§ 4.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

n:o 162, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen;

n:o 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af nybyggeslägenheter å vissa delar af Alträsks och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog;

n:o 164, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Tomteboda och Järfva järnvägsstationer m. m.;

n:o 171, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

n:o 172, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckt rätt att utlämna egnahemslån;

n:o 173, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till skyddande af naturminnesmärken å kronans mark samt afsättande af vissa nationalparker;

n:o 174, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för jordägare att inlösa till statsverket indragna hospitalsräntor m. m.;

n:o 202, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1909 åt en del tjänstemän och betjänte m. m.;

n:o 203, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för Kungl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark äfvensom till inlösen af ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarne disponera köpeskillingarna för vissa kronoegendomar;

n:o 204, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. samt i ämnet väckta motioner;

n:o 205, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Stockholms stad af visst område utaf norra Djurgården m. m.;

n:o 206, i anledning af väckt motion om semester för vaktbetjänte och med dem jämställda statstjänare i de centrala ämbetsverken och hofrätterna;

n:o 209, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående det under nionde hufvudtiteln uppförda anslaget till skiften och afvittringar;

n:o 211, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af fordringsbelopp hos f. d. underlöjtnanten i armén Nils Gustaf Zetterberg, f. d. fanjunkaren Johannes Jonsson och f. d. sergeanten Anders Öqvist;

n:o 221, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till den så kallade jordförmedlingsfonden;

n:o 222, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden;

n:o 223, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande;

n:o 224, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärf af ingenjören Ernst Stridsberg tillhöriga områden å västra Malgön;

n:o 225, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af aflöningsförmånerna åt öfveringenjören vid kraftverket vid Trollhättan;

n:o 238, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Malmö stad af länsfängelset i Malmö med tillhörande område samt viss del af det till centralfängelset därstädes hörande område med därå befintliga byggnader äfvensom uppförande i Malmö af nytt centralfängelse jämte länsfängelse; och

n:o 242, angående beräkningen af statsverkets inkomster; samt

från bevillningsutskottet:

n:o 228, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m. äfvensom en i ämnet väckt motion;

n:o 229, i anledning af väckt motion angående höjning af tullsatserna å maltdrycker;

n:o 230, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en extra inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910;

n:o 243, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om rätt för Kungl. Maj:t att i visst fall förordna om omedelbar tillämpning af ifrågasatt förhöjd tull eller tillverkningsskatt; och

n:o 244, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst.

§ 5.

Vidare anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 231, angående tillägg till gällande bestämmelser rörande villkoren för idkande af pantlånerörelse;

n:o 232, angående sofplatser för tredje klassens passagerare å statens järnvägar;

n:o 233, om ändring i lasarettsstadgans bestämmelser rörande tillsättandet af underläkare vid lasarett;

n:o 234, angående bestämmelser rörande skyldighet att vid allmän flottled uppföra bostäder för flottningsmanskapet; och

n:o 235, angående val af en fullmäktig och en suppleant för fullmäktige i riksbanken;

dels till Riksdagens förordnanden:

n:o 236, för bankokommissarien m. m. R. E. Norberg att vara fullmäktig i riksbanken; och

n:o 237, för direktören S. T. Palme att vara suppleant för fullmäktige i riksbanken;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 36, rörande lag angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag;

n:o 37, angående borttagande ur strafflagsstiftningen af påföljden förlust af medborgerligt förtroende;

n:o 38, angående bestämmande af vissa afgifter i sammanhang med anordnande af inrikes inkasseringsrörelse genom postverket m. m.;

n:o 39, angående förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufstadgan m. m.;

n:o 40, angående lag rörande byggnad och underhåll af kyrka med hvad därtill hörer, så ock af särskild sockenstufva samt till lag angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prästgård;

n:o 41, rörande lag angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse;

n:o 42, rörande lag angående ändrad lydelse af § 70 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862; och

n:o 43, med anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 60 regeringsformen.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

n:o 222, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 223, angående den nya riksstaten.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Persson* i Tällberg från och med denna dag till riksdagens slut.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,3 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Tisdagen den 25 maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 19 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till herr talmannen ankomna skrifvelse:

Till talmannen i Riksdagens Andra Kammare.

Att Kungl. Maj:t denna dag behagat kalla denna lagtima Riksdags samtliga ledamöter att onsdagen den 26 innevarande månad klockan 11 förmiddagen infinna sig uti slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, begifva sig till rikssalen för att inhämta Kungl. Maj:ts svar å Riksdagens skrifvelse den 27 nästlidna februari angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar samt därefter, enligt § 36 i riksdagsordningen, af Kungl. Maj:t i nåder hemförlofvas, har jag äran tillkännagifva.

Stockholm den 22 maj 1909.

Carl Hederstierna.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Svar å interpellation.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton, som yttrade: Herr talman! Uti en med kammarens tillstånd till mig riktad interpellation har herr Bogren framställt det spörsmål:

1) huruvida jag noga öfvervägt de faror för den svenska näringsfriheten, som kunna vara förenade med ytterligare utvidgning af apoteksprivilegierna i viss af interpellanten angifven riktning; samt

2) huruvida jag har för afsikt att tillråda Kungl. Maj:t att på administrativ väg utan Riksdagens medverkan afgöra detta ärende.

Svar å interpellation. (Forts.)

De väsentliga författningar, som reglera förevarande fråga, datera sig som bekant från slutet af 1600-talet, och mer än en mening torde icke vara rådande därom, att bestämmelserna i ämnet äro betydligt föråldrade. Ar 1903 ingick apotekarsocietetens direktion med en underdånig ansökan, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, hvilka åtgärder som borde vidtagas för att göra effektivt det af medicinalförfattningarna och näringsfrihetsförordningen apotekarna tillförsäkrade skydd. Denna skrift var åtföljd af ett förslag till författning angående hvad som är till apoteksvaror att hänföra. Sedan Kungl. Maj:t remitterat detta förslag till medicinalstyrelsen, tillsatte styrelsen en kommitté, bestående af en professor i medicinsk kemi, en ingenjör, tillika lärare vid tekniska högskolan, och en apotekare med uppdrag att afgifva yttrande öfver apotekarsocietetens direktions förslag. Denna kommitté vände sig i sin ordning till kemistsamfundet i Stockholm, som likaledes tillsatte en kommitté för frågans utredning. I juli 1904 inkommo medicinalstyrelsens kommitterade med sitt utlåtande, hvari de tagit hänsyn till de önskemål, som uttalats af den tekniska industriens målsmän.

I anledning af det sålunda omarbetade förslagets innehåll afgåfvo en del läkemedelsfabrikanter och handelsidkare en protestskrifvelse, som föranledde ytterligare utlåtande från medicinalstyrelsens kommitterades sida. Efter denna skriftväxling ingick medicinalstyrelsen i juli 1905 till Kungl. Maj:t med sitt underdåniga utlåtande jämte tillhörande förslag till författning, hvilket förslag sökte sammanjämka de olika uppfattningar, som gjort sig gällande från olika håll. Öfver detta förslag lämnades apotekarsocietetens direktion tillfälle att yttra sig, och afgafs sådant yttrande i april månad 1906, därvid direktionen i hufvudsak biträdde medicinalstyrelsens förslag, dock med åtskilliga anmärkningar. Äfven från kemikaliehandlarnas sida ägnades medicinalstyrelsens förslag en ingående kritik i en skrifvelse, som inkom till Kungl. Maj:t i januari månad 1908.

Då jag under förra delen af innevarande år tog närmare del af handlingarna i ärendet, fann jag önskligt, att ett samarbete kunde äga rum mellan de olika intresserade parterna i ärendet, och uppdrog Kungl. Maj:t på min tillstyrkan i april 1909 åt medicinalstyrelsen, bland annat, att med biträde af 5 sakkunniga, dem chefen för civildepartementet skulle utse, underkasta de af medicinalstyrelsen framlagda förslag till förordning angående apoteksvaror förnyad granskning. Till sakkunniga utsåg jag en professor i kemi (Mörner i Uppsala), en ingenjör, tillika lärare i varukunskap (Sondén), en industriidkare (ingenjör Larsson i Falun), en apotekare (Lehman) samt, i enlighet med förslag af Sveriges färg-, drog- och kemikaliehandlarförening, denna förenings sekreterare, disponenten Karl Kjellander.

Den 14 innevarande maj har medicinalstyrelsen inkommit

med det sålunda reviderade förslaget. Någon mer ingående granskning har jag icke hunnit ägna detta förslag, men på grund af den diskussion, som förts i pressen, hade jag redan innan interpellationen framställdes bestämt mig för att öfver förslaget låta infordra yttranden från handelskamrarna i riket. Efter den behandling, som frågan sålunda undergått och kommer att undergå, lärer någon anmärkning mot bristande utredning icke kunna med fog framställas. Hur frågan slutligen kommer att lösas, därom anser jag mig icke nu kunna göra något uttalande. Jag vill endast framhålla, att jag, såvidt på mig kan ankomma, skall söka tillse, att alla berättigade intressen blifva tillgodosedda. Icke heller anser jag mig på frågans nuvarande stadium kunna yttra mig om i hvilken form blifvande bestämmelser i ämnet kunna komma att utfärdas, dock torde jag kunna försäkra, att, därest saken kommer att ordnas genom en administrativ författning, noga skall tillses, att genom densamma Riksdagens lagstiftningsmyndighet icke trädes för nära.

Svar å interpellation. (Forts.)

Härefter anförde:

Herr Bogren: Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet få framföra mitt vördsamma tack för att jag erhållit svar på min interpellation, oaktadt den kom så i riksdagens sista stund, beroende på omständigheter, öfver hvilka jag icke ägt något som helst inflytande.

Hvad åter svarets innehåll beträffar, så är det ju med tacksamhet som jag konstaterar och erkänner hvad herr statsrådet här anfört, nämligen att frågan ägnats en tämligen grundlig förberedande behandling. Men denna behandling torde dock lämna ännu mycket öfrigt att önska, så mycket mer som denna sakkunniga nämnds utlåtande af den 14 maj, som herr statsrådet anfört, har väckt och måste väcka berättigade farhågor för eventuella och afsevärda inskränkningar i näringsfriheten, i synnerhet om begreppet apoteksvara skall utsträckas att gälla icke allenast läkemedel för sjukdomar — ämnen, som användas i sjukvård — utan äfven till ämnen, som användas i hälsovård. Detta skulle på handelsfrihetens område icke allenast i ganska vidsträckt mån inverka menligt på en raskt uppblomstrad industri, utan därjämte fördyra och försvåra åtkomsten af en hel del nödvändighetsvaror för allmänheten, speciellt varor, som afse hälsovården, såsom antiseptiska och desinfektionsämnen o. s. v. Det var därför, som jag vågade hoppas — och det hoppet har ju icke blifvit helt och hållet grusadt genom det svar, som herr civilministern här lämnade — att ärendet skulle komma att ytterligare underkastas den grundliga utredning och undersökning, som det förtjänar, samt möjligtvis också bli föremål för Riksdagens ompröfning, innan Kungl. Maj:t fattar sitt definitiva beslut.

Svar å interpellation. (Forts.)

Herr vice talmannen: Herr talman! Med afseende å detta ärende vill jag blott för min del be att få betona, att enligt min uppfattning synes ovillkorligen en så betydande förändring i näringsfrihetsförfattningarna, som det här gäller, böra föreläggas Riksdagen. Jag tror därför det skulle varit önskligt, att herr statsrådets svar hade uttryckt *den* meningen och icke den mera vaga mening, att »Riksdagens lagstiftningsmakt icke skall blifva trädd för nära». Ty det är ju tydligt, att det finnes olika åsikter om Riksdagens lagstiftningsmakt, och särskildt på detta område har det skett en utveckling, som enligt min tanke ingalunda bör brytas. Det är endast detta jag velat yttra.

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag skall be att med några ord få påpeka en annan fråga, som för närvarande hvilar hos Kungl. Maj:t och som står i intimt samband med den nu föreliggande.

Vid riksdagen år 1907 väckte jag en motion om apoteksväsendets omorganisation. Motionen vann med någon ändring kamrarnas bifall och resulterade i en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående apoteksväsendets omorganisation. Förhållandet är nämligen det, att år 1920 — alltså om 11 år — upphöra de så kallade säljbara apoteksprivilegierna, och apoteksväsendet kommer sålunda in i en ny period, för hvilken inga andra bestämmelser äro träffade, än att innehafvare af apotek efter den tiden skall vara skyldig att vid viss ålder afstå från sitt privilegium mot erhållande af pension.

Emellertid har denna skrifvelse ännu icke föranledt några åtgärder, och detta, såsom jag tror, af det helt naturliga skälet, att under tiden en annan fråga kommit upp, nämligen frågan om medicinalstyrelsens omorganisering, för hvilken fråga regeringen i juni förra året tillsatte en kommitté, som ännu icke afslutat sina arbeten. Jag för min del finner det helt naturligt, att denna fråga om medicinalstyrelsens omorganisation bör vara klarerad, innan frågan om apoteksväsendets omorganisation kan behandlas. Men å andra sidan måste jag framhålla, att apoteksväsendets omorganisation, särskildt från ekonomisk synpunkt sedd, är en så vidlyftig fråga, att dess utredning torde kräfva flera år, men den bör dock vara utredd några år före 1920.

Jag har velat begagna detta tillfälle att till herr civilministern frambära den vördsamma önskan, att, så snart förhållandena det medgifva och så snart medicinalstyrelsens omorganisation klarerats, herr statsrådet och regeringen ville hafva i välvillig åtanke Riksdagens skrifvelse om hela apoteksväsendets omorganisation. Som herr statsrådet framhållit, grundar sig apoteksväsendet på förordningar, som äro öfver 200 år gamla, och det är således på tiden, icke allenast med tanke på året 1920, att denna fråga blir föremål för en allsidig utredning.

§ 4.

Svar å interpellation. (Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton, som på begäran ånyo erhöll ordet, anförde: I en med kammarens begifvande till mig framställd interpellation har herr Eriksson i Grängesberg frågat: »Anser herr statsrådet, att ett statens verk bör principiellt afvisa en tjänstemans anhållan om tjänstledighet mot afstående af alla med tjänsten förenade förmåner, då tjänstledigheten sökes för inhämtande af ökad allmänbildning genom till exempel folkhögskola?»

Vid besvarande af den utaf interpellanten sålunda framställda frågan ber jag att till en början få framhålla — hvad jag antager ej någon bland kammarens ledamöter skall bestrida — nämligen att ingen tjänsteman, i det af interpellanten omförmälda eller andra likartade fall, har någon som helst *rätt* att erhålla tjänstledighet, blott han erbjuder sig afstå sina löneförmåner.

Statens tjänst är icke något, som man går till och från efter egen bekvämlighet.

Men å andra sidan anser jag, att ett ämbetsverk icke handlar principiellt oriktigt, om ämbetsverket skulle bevilja en tjänsteman någon tids ledighet för att förvärva högre mått af bildning. Huruvida åter en ansökan om ledighet för dylikt ändamål *bör* beviljas, därför torde ej några allmängiltiga regler kunna uppställas, utan måste hvarje fall pröfvas för sig. Emellertid synes det mig vara gifvet, att vid en ansökan, som afser att förvärfva högre kompetens eller eljest ökad tjänsteduglighet, bör fästas väsentligt mera afseende, än om utbildningen ej kan anses gagna tjänsten. Och i hvarje fall måste man pröfva, att tjänsten ej blifver lidande af ett bifall till ansökningen.

Vidare yttrade:

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag ber att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framföra mitt vördsamma tack för att han behagat svara på min interpellation. Jag ber att på samma gång få tacka för att han har häfdat den grundsatsen, att ett verk icke handlar principiellt oriktigt, om det beviljar underlydande tjänstemän permission för studiers idkande. Dock måste jag bekänna, att hans uttalande var mera svårtolkligt än man kunnat önska. Det kan ju hända, att det kommer att tolkas så inom respektive verk, att dessa i hvarje fall pröfva förekommande ansökningar så noga, att det icke blir någon tjänsteman, som får ledighet för här ifrågavarande ändamål. Fås däremot uttalandet tolkadt i en annan riktning, eller så, att tjänstledighet för ändamålet skall, såvidt ske kan, beviljas, då är jag för min del synnerligen glad och tacksam.

Svar å interpellation. (Forts.)

Jag kan icke underlåta, herr talman, att med ett par ord beröra de förhållanden, som det här närmast är fråga om. Det gäller, såvidt jag vet, endast två olika kategorier af allmänbildande studier, för hvilkas skull ledighet begäres. Det ena är aflägganden af realskoleexamen och det andra afser bevistande af folkhögskola. Båda dessa studiekurser åsyfta att öka allmänbildningen och, jag vågar bestämdt påstå, äfven öka dugligheten för tjänsten.

Nu kan jag icke säga, huru många järnvägstjänstemän, som begärt ledighet för att aflägga realskoleexamen. Men det har sagts mig, att det skulle vara endast ett ringa antal. Det har också sagts mig, att det bland dessa sökande finnas sådana, som genom nit och intresse under fritiden på privat väg ha läst så mycket, att om de få endast två månaders tjänstledighet, kunna de aflägga realskolexamen. För mig åtminstone såsom civil medborgare står det klart, att om en person genom egna uppoffringar på lediga stunder skaffat sig så stora kunskaper, att han endast behöfver två månaders ledighet för att kunna aflägga realskoleexamen, så bör det vara både i statens och järnvägstjänstens intresse, att den mannen skall få ledighet för att aflägga denna examen. Jag vill icke inlåta mig på frågan, om han därigenom skall få större befordringsmöjligheter, därom äro meningarna olika. Men om han får det, synes det mig högeligen önskvärdt.

Vidare kommer jag till den andra kategorien af ledighetssökande, de, som önska gå igenom folkhögskola. Det är en allmän sträfvan bland Sveriges folk att söka höja allmänbildningen, och bland de läroanstalter, som meddela sådan, intager folkhögskolan ett synnerligen betydelsefullt rum. Nu kan man säga, att en folkhögskolekurs icke i egentlig mening gör en person dugligare för sin tjänst. Ja, det påståendet har framkastats från vissa håll. För min del kan jag icke gilla ett sådant resonemang. Ty såvidt jag ej förstår, är den mannen mera duglig för sin tjänst, som förstår lifvet och förhållandena ikring sig än den okunnige. Men därtill kommer, beträffande en folkhögskolekurs, att den afser att öka det medborgliga vetandet och därigenom gör mannen till medborgare i detta ords fulla bemärkelse. Detta, att söka skaffa sig en större allmänbildning, är ett sträfvande och en strömning, som genomgår vårt svenska folk, men som en del människor icke förstår. Jag kan dock med glädje konstatera, att många af Sveriges arbetsgifvare, som icke tillhöra statsverket, förstå den saken. Jag vet sålunda, att det finnes en järnväg i min hemort, af hvars ordinarie personal två erhållit ledighet för att bevista en folkhögskola, och jag känner andra enskilda arbetsgifvare i min hembygd, som med nöje lämna sina arbetare ledighet för samma ändamål och låta dem återfå sin tjänst efter slutad kurs. För icke länge sedan talade jag vid en arbetsgifvare, som meddelade mig, att hans arbetare

hade tanke på att anordna en mindre folkhögskolekurs, och att han icke skulle ställa sig afvisande mot att lämna pekuniärt understöd; detta länder denne arbetsgifvare till synnerligen stor heder. Då en sådan stämning råder bland privata arbetsgifvare, synes det mig ofattbart, hvarför statsverket skall ställa sig afvisande i detta hänseende. *Svar å interpellation.* (Forts.)

Nu har herr statsrådet här i dag sagt, att han principiellt anser, att en sådan anhållan, som det här är fråga om, icke bör afvisas. Men enligt vunnen erfarenhet har så hittills skett. De, som hos järnvägsstyrelsen gjort ansökan om ledighet för att besöka en folkhögskola, hafva blifvit vägrade sådan ledighet, åtminstone i alla de fall jag känner till. Men efter det uttalande, herr statsrådet nu här gjort, har man anledning hoppas, att en ny regim i detta afseende skall bli rådande.

Det kan ju sägas, att genom dylik ledighet skulle tjänsten kunna komma att lida ett intrång, som i något afseende kunde verka störande. För min del kan jag rakt icke förstå detta. De svenska statsjärnvägarna hafva en ordinarie tjänstemannapersonal af mer än 12,000 personer, och om man sammanlägger den ordinarie och den extra ordinarie personalen, blir det 23 à 24,000 personer. Om årligen 3 eller 4 af dessa finge tillfälle att besöka en folkhögskola, så bör väl detta vara utan betydelse för trafikens behöriga skötande, och om 5 eller 6 finge ledighet för aflägganden af realskoleexamen, så bör väl den saken relativt lätt kunna ordnas. Åtminstone i dessa dagar, då det råder stor arbetslöshet och då det öfverallt finnes personer, som erbjuda sin tjänst, förefaller det mig minst sagt egendomligt, att man så strängt håller på att det just skall vara den eller den personen, som skall sköta en viss tjänst. Gällde det en ansökan om ledighet, hvarigenom järnvägen komme att göra en pekuniär förlust, då vore det en annan sak, men såvidt jag vet, hafva alla ansökningar innehållit, att den ledighetssökande vore villig att under tiden afstå alla med tjänsten förenade löneförmåner äfvensom pensionsförmåner och andra fördelar, som kunna finnas.

Allmänt bekant är, att det vid statens järnvägar beviljas årligen en del tjänstemän ledighet för idkande af specialstudier. Det är ju något, som gagnar staten och dess järnvägar, och jag ber för min del endast att, ehuru jag icke kan föra dessa tjänstemäns talan, dock å deras vägnar få uttala mitt tack för, att järnvägsstyrelsen handlat på detta sätt. Men därför menar jag, att den äfven bör utsträcka denna möjlighet. Jag hörde för några dagar sedan berättas om ett kontorsbiträde, som hade synnerlig stor fallenhet för studier och som ville å annan ort förkofra sig i tyska språket. Detta kontorsbiträde hade icke tagit ut hela sin semester, utan hade 10 dagar kvar, men för att få något längre tid på sig för berörda ändamål, anhöll han om 15 dagars tjänstledighet, så att det sammanlagdt var 25 dagar,

Svar å interpellation (Forts.)

under hvilka han ville vara ledig. Denna ansökan tillstyrktes af trafikinspektören, men afslogs af järnvägsstyrelsen. Här gällde ledigheten idkande af specialstudier, ty nog bör det stå fast, att det kan vara nyttigt för en stationsskrifvare att hafva insikt i tyska språket. Det förhöll sig ej heller beträffande den ifrågavarande tjänstemannen på det sättet, att den begärda ledigheten skulle komma att inkränkta på hans tjänst, ty kamrater till honom hade erbjudit sig att under tiden uppehålla hans befattning, ifall det icke funnits möjlighet att erhålla vikarie för honom.

Innan jag slutar, kan jag icke underlåta att påpeka järnvägsstyrelsens byråkratiska sätt att ibland se på tingen, i det att styrelsen tillämpar olika principer, när det gäller den lägsta personalen och när det gäller de högre befattningshafvarne.

År 1907 på hösten var det en stationskarl, som begärde att få vara ledamot i styrelsen för en konsumtionsförening. Det tycker man vara en så billig och enkel begäran som helst. Vore det en privat arbetsgifvare, så skulle det väl icke behöft komma i fråga, att vederbörande ens behöft göra en sådan framställning. Stationskarlens begäran tillstyrktes nu emellertid af stationsinspektoren och trafikinspektören, men afslogs af järnvägsstyrelsen. När det återigen gäller någon högre befattningshafvare, är det icke fråga om, att han icke skall vägras tillhöra den ena eller andra bolagsstyrelsen. Jag vill icke nämna några namn, men det torde väl vara för oss alla bekant, att till och med de högsta ledande i järnvägsstyrelsen hafva befattningar i enskilda bolags styrelser såsom ledamöter.

Jag vill nämna ett annat exempel. Notarien i järnvägsstyrelsen Ivar Hallberg erhöll i början af år 1906 ett års tjänstledighet mot afstående af alla förmåner för att vara sekreterare i en enskild förening, Skånska handelskammaren. Kan det för driftens behöriga ordnande gå att bevilja en notarie i järnvägsstyrelsen, som är ordinarie tjänsteman, ledighet under ett års tid för att upprätthålla en enskild befattning, bör det ovillkorligen kunna gå att lämna en och annan järnvägsbetjänt ledighet för att bevista en folkhögskolekurs. Den inkonsekvens, som här åberopade fall innebär, har icke kunnat undgå mig, och jag har heller icke kunnat låta bli att påpeka detta här i dag.

Jag ber att till sist få uttala den förhoppning, att järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:ts regering ville framgent, när det gäller begäran om tjänstledighet för idkande af studier, såvidt möjligt, bevilja densamma.

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag kan visserligen lätt förstå, att kollisioner kunna uppstå mellan enskilda befattningshafvares önskan att erhålla tjänstledighet för allmänbildande studier, å ena sidan, och arbetsgifvarne — i detta fall staten —

å den andra. Men, då man naturligtvis måste glädja sig åt de önskningar och sträfvanden till ökad allmänbildning, som här och där gifvit sig till känna, måste man också glädja sig öfver det svar, som statsrådet och chefen för civildepartementet i denna fråga har afgifvit, enär, såvidt jag fattade hans yttrande rätt, därutaf framgick, att han för sin del åtminstone icke ansåg, att något principiellt förbud beträffande denna fråga borde förekomma.

Svar å interpellation. (Forts.)

Såsom den föregående talaren redan framhållit, är det klart, att denna fråga endast kan beröra ett fåtal. Ty naturligtvis är det endast ett fåtal, som för ett sådant ideellt ändamål som det ifrågavarande vill göra så stora uppoffringar, som här skulle blifva fallet, då det är fråga om att under längre eller kortare tid afstå från alla löneförmåner.

Emellertid är det gifvet, att hvarje sträfvan till ökad allmänbildning hos arbetarne onekligen skall komma arbetsgifvarne, i detta fall staten, till godo på ett eller annat sätt, och att man därför bör, så mycket man kan, och såvida det icke direkt kommer i strid med tjänstens behöriga handhafvanden, söka understödja sådana sträfvanden.

I samband med denna fråga och särskildt i fråga om statens tjänstemäns önskan att få bevista folkhögskolekurser, kan jag icke underlåta att begagna detta tillfälle att säga några ord om en fråga, som därmed står i samband. Regeringen har detta år, såsom bekant, beklagligtvis afslagit Brunnsviks folkhögskolas ansökan om statsunderstöd, trots det att Konungens befallningshafvande i Kopparbergs län nu liksom under förra året tillstyrkt bifall till ansökningen. Jag har velat begagna detta tillfälle att till kammarens protokoll få antecknadt, att det understöd, som den socialdemokratiska partikongressen har anslagit till Brunnsviks folkhögskola, är förenadt med tvenne villkor, som jag skall be att ur kongresshandlingarna få här ordagrant uppläsa, på det att, när denna fråga en gång kanske kommer upp på nytt, det icke måtte vara någon tvekan om, hvad denna sak gäller. Då den socialdemokratiska partikongressen förra året anslog 5,000 kronor om året intill nästa kongress, uppställde kongressen följande två villkor, nämligen *dels* »att partistyrelsen genom en af densamma utsedd revisor äger deltaga i granskningen af skolans räkenskaper» och *dels* »att partistyrelsen finner skolans undervisning fortgå *i den fria forskningens anda*».

Jag har velat begagna detta tillfälle att till kammarens protokoll anteckna detta, så att det bör kunna bevaras i kammarens ledamöters minne, när frågan till äfventyrs en annan gång kommer upp med fortsatt undran öfver de skäl, som föranledt afslag på den ifrågavarande ansökningen.

§ 5.

Föredrogos statsutskottets memorial:

n:o 222, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 223, angående den nya riksstaten.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

n:o 196, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående godkännande af postverkets utgiftsstater för år 1910 m. m.;

n:o 201, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fördelning af de medel, som komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, samt i ämnet väckta motioner;

n:o 207, i anledning af Riksdagens år 1908 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1907;

n:o 208, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden;

n:o 210, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m.;

n:o 226, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Jerna järnvägsstationer m. m.;

n:o 227, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till inköp af fastigheter, som kunna erfordras för statens nuvarande eller blifvande anläggningar vid Trollhättan m. m.;

n:o 239, angående statsregleringen för år 1910 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp;

n:o 240, med öfverlämnande af ny riksstat; och

n:o 241, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret; samt

från Riksdagens kansli:

n:o 245, angående ändrade bestämmelser rörande automobiltrafik;

n:o 246, i fråga om kontroll öfver programmen för biografföreställningar; och

n:o 247, angående utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från ekonomiskt beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel.

§ 7.

Vidare anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 44, angående beredande af lånemedel för fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 45, angående jordförmedlingsfonden;

n:o 46, angående öfverlämnande af medel till den så kallade norrländska nyodlingsfonden;

n:o 47, angående anslag till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar;

n:o 48, angående anslag till fullbordande af statsbanan från Morjärv till Lappträsk m. m.;

n:o 49, angående anslag till fortsättning af statsbanan från Badstuträsk och vidare till Kallholmsfjärden;

n:o 50, angående anslag till fortsättning af statsbanan från Östersund till Ströms vattudal m. m,;

n:o 51, angående anslag till fortsätttning af statsbanan från Jerna öfver Vagnhärad och Nyköping till Norrköping;

n:o 52, angående anvisande af medel för utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Tomteboda och Järfva järnvägsstationer m. m.;

n:o 53, angående anvisande af medel för inköp af områden, erforderliga för blifvande dubbelanordningar å vissa järnvägslinjer;

n:o 54, angående anvisande af ytterligare medel till anläggning af en reparationsverkstad vid Notviken;

n:o 55, angående anvisande af medel till utvidgning af inseglingsrännan till Trelleborgs hamn;

n:o 56, angående anvisande af medel för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg;

n:o 57, angående anvisande af medel till anläggningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftstationer vid Trollhättan;

n:o 58, angående anvisande af medel till inköp af fastigheter vid Trollhättan;

n:o 59, angående uppförande af nya byggnader och anskaffande af nya inventarier för allmänna barnbördshuset i Stockholm;

n:o 60, angående bankrörelse;

n:o 61, angående val af två fullmäktige i riksbanken och två fullmäktige i riksgäldskontoret samt suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk;

n:o 62, angående nytt reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; och

n:o 63, angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,45 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Onsdagen den 26 maj.

Kl. 1/2 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande maj.

§ 2.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 64, i afseende å statsregleringen och rörande de med statsverket gemenskap ägande ämnen;

n:o 65, angående utbetalning af anslag till riksdags- och revisionskostnader;

n:o 66, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och inkomster;

n:o 67, angående dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarna;

n:o 68, angående statsregleringen;

n:o 69, angående förslag till lag om skogsaccis m. m.;

n:o 70, angående förslag till lagbestämmelser i syfte att för vissa personer försvåra åtkomsten af starka drycker m. m.;

n:o 71, angående ändrad lydelse af 1, 3, 8 och 52 §§ i förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

n:o 72, angående höjning af tullsatserna å maltdrycker;

n:o 73, angående en extra inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910;

n:o 74, angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 13 september 1907, samt i förordningen angående en inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910;

n:o 75, angående begränsning af rösträtten å vägstämma;

n:o 76, angående förslag till lag om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid;

n:o 77, angående förslag till lag angående husbehofsskogar m. m.;

n:o 78, angående lag om ändrad lydelse af 25 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884;

n:o 79, angående förslag till lag om ändrad lydelse af 77 § i strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881;

n:o 80, angående förslag till lag om ändrad lydelse af 6, 7 och 8 §§ i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndiges egendom samt i lag om ändrad lydelse af 125 och 127 §§ konkurslagen;

n:o 81, angående förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser angående laga skiften i Juckasjärvi och Karesuando socknar af Norrbottens län;

n:o 82, angående lag rörande folkskoleväsendet i vissa städer, lag om ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902;

n:o 83, angående förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning;

n:o 84, angående ändrad lydelse af 9 § i lagen angående köttbesiktning och slakthus den 22 december 1897;

n:o 85, angående lag om konsularjurisdiktion;

n:o 86, angående förslag till lag om ändrad lydelse af 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 m. m.;

n:o 87, angående förslag till lag om ändrad lydelse af 33, 35 och 37 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom m. m.;

n:o 88, angående förslag till lag om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901;

n:o 89, angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m.;

n:o 90, angående förslag om rätt för Kungl. Maj:t att i visst fall förordna om omedelbar tillämpning af ifrågasatt förhöjd tull eller tillverkningsskatt;

n:o 91, angående förslag till ecklesiastik boställsordning;

n:o 92, angående förslag till förordning angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrifning m. m.;

n:o 93, angående förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.;

n:o 94, angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper;

n:o 95, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst;

n:o 96, rörande lag angående emissionsbanker m. m.;

n:o 97, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor;

n:o 98, angående stämpel å bevis om tillstånd att köra med automobil å allmän väg eller gata m. m.;

n:o 99, rörande förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m.;

n:o 100, angående beredande genom det allmännas försorg af rättshjälp i vissa fall åt genom olycksfall i arbete skadade arbetare eller deras efterlefvande;

n:o 101, angående förslag till förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.;

n:o 102, angående ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna;

n:o 103, rörande förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster;

n:o 104, angående statsunderstöd till kommunala och enskilda läroanstalter; och

n:o 105, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken.

§ 3.

Ordet lämnades härefter till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få hemställa, att kammaren ville besluta uppdraga åt de ledamöter af kammaren, som representera Stockholms stad, att jämte de öfriga kammarens ledamöter, som kunna befinna sig i hufvudstaden, verkställa justering af de kammarens protokoll, som nu vid riksdagens afslutande äro ojusterade.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 4.

Kammarens ledamöter, hvilka af Kungl. Maj:t blifvit kallade att denna dag efter bevistad gudstjänst infinna sig å rikssalen, där riksdagen komme att afslutas, afgingo nu till slottskapellet för åhörande af riksdagspredikan. Efter gudstjänstens slut begåfvo sig kammarens ledamöter till rikssalen, hvarest jämväl Första Kammarens ledamöter infunno sig.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet, grefve Hamilton, uppläste där Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern Lindman att å Kungl. Maj:ts vägnar meddela Riksdagen Kungl. Maj:ts svar på Riksdagens skrifvelse den 27 sistlidne februari angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar äfvensom afsluta riksdagen.

Därefter framträdde hans excellens herr statsministern och meddelade, att Kungl. Maj:t godkänt de af Riksdagen beslutade ändringarna i grundlagarna.

Sedan häruppå kamrarnes undersåtliga vördnad och välönskningar blifvit af herrar talmän framförda samt herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläst riksdagsbeslutet, förklarade hans excellens herr statsministern riksdagen vara afslutad.

Efter det herr talmannen och kammarens ledamöter återkommit till kammarens samlingsrum, tog herr talmannen afsked af kammarens ledamöter med följande ord:

Mina herrar! Så är då denna riksdag slutad och afskedstimmen slagen. Den har låtit vänta på sig, men vi ha redan hunnit vänja oss vid, att det är så godt som omöjligt att få riksdagsarbetet afslutadt till den 15 maj, som ju skulle betraktas såsom en normal afslutningstid. I den mån tidsutdräkten kan vara beroende på det förberedande arbetets fördelning, har emellertid årets Riksdag antagit stadganden, som nu insatts i vår grundlag och som äro ägnade att underlätta och påskynda arbetet. Såsom talman har jag ju särskild anledning att fästa mig vid de stadganden, som angå riksdagsarbetets organisation, men jag förbiser naturligtvis ej, att bestämmelserna i fråga blott utgöra kompletteringar till de omfattande, i representationsskicket, i förvaltningen samt i det politiska och kommunala lifvet djupt ingripande omgestaltningar, åt hvilka denna Riksdag gifvit sin stadfästelse. De åsyftade grundlagsändringarna komma helt säkert — likaväl som 1865 års representationsförändring — att inverka på vår statsförfattning i dess helhet. Måtte de härvidlag visa sig stå i bästa samklang med de lifskraftiga, ur nationens egen erfarenhet uppvuxna principer, åt hvilka 1809 års regeringsform gifvit uttryck. I det hoppet länka vi i tankarna beslutet från årets riksdag samman med det verk, till hvilket våra fäder under pröfvande tider besinningsfullt lade grunden för jämnt hundra år sedan.

Men 1909 års riksdag kommer att kvarstå i minnet ej blott genom de därvid afgjorda konstitutionella frågorna, utan äfven på grund af viktiga beslut på näringslifvets, kommunikationsväsendets och undervisningens område. Då man besinnar, att ett sådant arbetsresultat vunnits trots en del ogynnsamma förhållanden, må man tacksamt erkänna styrkan hos de positiva krafter, som äro verksamma i det svenska statslifvet.

Det är således, mina herrar, efter en arbetsam, men fruktbringande riksdag, som I nu återvänden till hemmet med dess styrkande ro och till vården om egna angelägenheter. Mottagen därvid min hjärtliga afskedshälsning och min innerliga tacksägelse för den vänskap och det förtroende, som under denna riksdag liksom under så många föregående kommit mig till del.

Och till slut förena vi oss alla i den gamla svenska bönen: Gud bevare Konungen och fäderneslandet!

Härpå svarade

herr Andersson i Helgesta: Herr talman! Jag skall be att få till Eder framföra Andra Kammarens hjärtliga och vördsamma tack för det sätt, den oväld och skicklighet, hvarmed Ni, herr talman, städse ledt våra förhandlingar. Och när Ni nu efter mödosamt arbete återvänder till Edert älskade hem, tillönska vi Eder en angenäm och ljuflig hvila, för att, om det är Guds vilja, Ni ännu med Eder sällsporda begåfning länge måtte få tjäna och gagna vårt älskade fosterland.

Och anhåller Andra Kammaren att få vara innesluten i Eder välvilliga hågkomst. — Hjärtligt tack!

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte härefter afskedshälsningar och åtskildes.

In fidem

Per Cronvall.

Onsdagen den 2 juni.

Kl. 3 e. m.

Sedan Andra Kammaren genom beslut den 26 nästlidne maj åt representanterna för Stockholms stad samt dem af kammarens öfriga ledamöter, som efter riksdagens afslutande befunno sig kvar i hufvudstaden, uppdragit att justera de kammarens protokoll, hvilka vid riksdagens afslutande återstode ojusterade, hade tillkännagifvande om att nämnda justering komme att denna dag kl. 3 e. m. försiggå i kammarens läsrum blifvit vederbörligen utfärdadt; och tillstädeskommo nu på utsatt tid följande kammarens ledamöter:

herr Berg,
» Byström,
» Staaff,
» Branting,
» Kjellberg,
» Fürst,
» Tengdahl,
» Rissén,
friherre Palmstierna,
herr von Horn och
» Karlsson i Fjäl.

Protokollet för den 21 nästlidne maj på förmiddagen upplästes, hvarefter ordet begärdes af

herr Branting, som yttrade: Jag anhåller få till dagens protokoll antecknadt min förhoppning, att det förfarande, som af protokollet framgår här har förekommit, att nämligen en interpellation insköts mellan ett par ärenden på föredragningslistan och icke som annars upptogs vid början eller slutet af denna, måtte få förbli ett enstaka fall. Ty med den vanliga uppfattningen, att föredragningslistan icke vidare skulle fullföljas efter interpellationen, måste kammarens behandling af och beslut i det ärende, som sedan upptogs, i mycket ringa grad bli ett uttryck för kammarens öfvertänkta mening härom och voteringen närmast få karaktär af en slumpvotering bland de i riksdagshuset kvarvarande. Jag vill härmed på intet sätt ha insinuerat, att herr talmannen därmed fullföljt någon viss afsikt gentemot den motion, som upptogs till behandling, tvärt om, men förfarandet

ger möjlighet för andra krafter att göra sig gällande, måhända till annat resultat, än annars blifvit fallet.

Vidare anfördes ej. Protokollet godkändes.

Härefter upplästes protokollen för den 21 maj på eftermiddagen samt för den 22, den 23, den 24, den 25 och den 26 maj; och blefvo jämväl dessa protokoll godkända.

In fidem

Per Cronvall.